

Η μεγαλύτερη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση της Κύπρου από το 1980: υψηλότερες συντάξεις, βιώσιμο Ταμείο και ο λογαριασμός που πρέπει να δούμε πριν από την ψήφιση

Η κυβέρνηση επιμένει στην 1η Ιανουαρίου 2027. Το νομοσχέδιο κάνει τρία σωστά πράγματα και αφήνει ανοιχτά τα δύο που καθορίζουν αν η μεταρρύθμιση θα κρατήσει σαράντα χρόνια: το τελικό κόστος και ποιος θα το πληρώσει.

Των Καθ. Πέτρου Λοή και Καθ. Νικολάου Αντωνακάκη

Τετάρτη, 2 Σεπτεμβρίου 2026

1. Η στιγμή

Την Δευτέρα 31 Αυγούστου, το Εργατικό Συμβουλευτικό Σώμα συνεδρίασε για περίπου δύο ώρες υπό τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Μαρίνο Μουσιούττα, με αντικείμενο τις επιμέρους πτυχές του «Πυλώνα 0», δηλαδή του επιδόματος χαμηλοσυνταξιούχου. Την Πέμπτη 3 Σεπτεμβρίου στο τραπέζι μπαίνει το πιο φορτισμένο ζήτημα της μεταρρύθμισης, η αναλογιστική μείωση του 12% για όσους συνταξιοδοτούνται στα 63. Στην ενδιάμεση διαδρομή, ο Υπουργός Οικονομικών Μάκης Κεραυνός αναμένεται να παρουσιάσει στους κοινωνικούς εταίρους κοστολογημένα τα σενάρια και να απαντήσει στο ερώτημα από ποια κονδύλια θα καλυφθεί το κόστος.

Στις 28 Αυγούστου ο κ. Μουσιούττας χαρακτήρισε «αμετάθετο στόχο» την εφαρμογή του νέου συστήματος από την 1η Ιανουαρίου 2027, ώστε οι συνταξιούχοι να δουν τη διαφορά στην πληρωμή του Φεβρουαρίου. Η Κυβέρνηση σκοπεύει να καταθέσει το νομοσχέδιο στη Βουλή εντός Σεπτεμβρίου, ανεξάρτητα από το αν θα έχει ολοκληρωθεί ο διάλογος για τα Ταμεία Προνοίας. Ο ίδιος ο Υπουργός τοποθετεί τη μεταρρύθμιση ιστορικά: η προηγούμενη μεγάλη αλλαγή του συστήματος έγινε το 1980, όταν εισήχθη η ανταποδοτική ασφάλιση με βάση τις αποδοχές. Η σημερινή, όπως λέει, σχεδιάζεται για τις ανάγκες των επόμενων σαράντα ετών.

Η παρούσα ανάλυση στηρίζεται στην προκαταρκτική μελέτη που ετοιμάσαμε τον Σεπτέμβριο του 2026 με βάση τις επίσημες πηγές των Υπηρεσιών Κοινωνικών Ασφαλίσεων και της Κυπριακής Κυβέρνησης, εμπλουτισμένη με τα δημοσιευμένα αριθμητικά στοιχεία του κοινωνικού διαλόγου των τελευταίων δύο εβδομάδων, τις προβολές της Έκθεσης Γήρανσης 2024 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας για τη φτώχεια των ηλικιωμένων. Το ερώτημα που θέτουμε δεν είναι αν η μεταρρύθμιση κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση. Το ερώτημα είναι τι πρέπει να δει η Βουλή προτού ψηφίσει.

2. Το σύστημα που αλλάζει

2.1 Ο πρώτος πυλώνας

Ο βασικός πυλώνας του δημόσιου συστήματος είναι το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΤΚΑ). Το σύστημα είναι ασφαλιστικό και ανταποδοτικό, αλλά περιέχει παράλληλα σημαντικά στοιχεία κοινωνικής αναδιανομής. Η κύρια παροχή είναι η θεσμοθετημένη σύνταξη, η οποία αποτελείται από δύο μέρη: το βασικό μέρος και το συμπληρωματικό μέρος. Το συμπληρωματικό μέρος συνδέεται με

την ασφαλιστική ιστορία και τις ασφαλιστέες αποδοχές του ασφαλισμένου. Δίπλα στο ΤΚΑ λειτουργεί η κοινωνική σύνταξη, μια εισοδηματικά ελεγχόμενη παροχή για κατοίκους 65 ετών και άνω με μηδενικό ή χαμηλό συνταξιοδοτικό εισόδημα, την οποία σύμφωνα με την Έκθεση Γήρανσης 2024 λαμβάνουν κατά 96% γυναίκες.

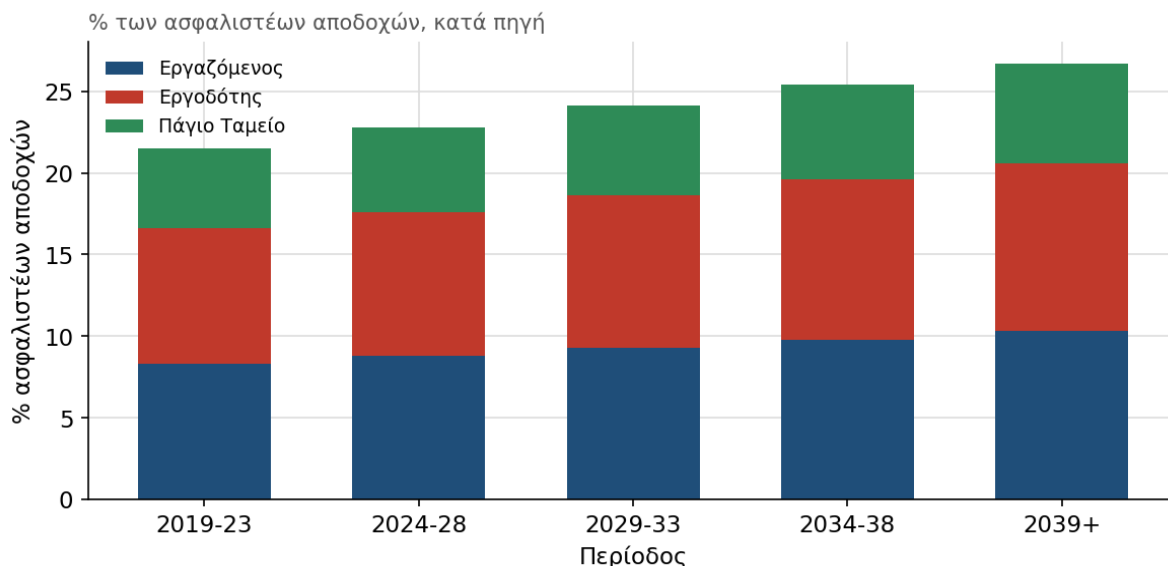
2.2 Η ηλικία συνταξιοδότησης σήμερα

Η κανονική συντάξιμη ηλικία είναι τα 65 έτη. Υπάρχει δυνατότητα καταβολής θεσμοθετημένης σύνταξης από τα 63, εφόσον πληρούνται αυστηρότερες ασφαλιστικές προϋποθέσεις. Για σύνταξη που αρχίζει στα 63 εφαρμόζεται σήμερα αναλογιστική μείωση 0,5% για κάθε μήνα μέχρι τα 65. Επομένως, 24 μήνες επί 0,5% δίνουν μείωση 12%, η οποία είναι μόνιμη και ισχύει εφ' όρου ζωής. Αυτό είναι ένα από τα σημαντικότερα σημεία που επιχειρεί να αλλάξει η μεταρρύθμιση, και ταυτόχρονα το σημείο στο οποίο οι συντεχνίες έχουν εκφράσει τις εντονότερες επιφυλάξεις.

2.3 Οι υφιστάμενες εισφορές και το ήδη νομοθετημένο μέλλον τους

Για μισθωτούς, το συνολικό ποσοστό εισφοράς στο ΤΚΑ ανέρχεται σήμερα σε 22,8%, εκ των οποίων 8,8% καταβάλλεται από τον εργαζόμενο, 8,8% από τον εργοδότη και 5,2% από το Πάγιο Ταμείο της Δημοκρατίας. Για αυτοτελώς εργαζομένους το συνολικό ποσοστό είναι 21,8%, εκ των οποίων 16,6% καταβάλλεται από τον ασφαλισμένο και 5,2% από το Πάγιο Ταμείο. Η νομοθεσία, με βάση τον προγραμματισμό που καθορίστηκε το 2012, προβλέπει ήδη αυξήσεις ανά πενταετία: 9,3% για εργαζόμενο και εργοδότη από το 2029, 9,8% από το 2034 και 10,3% από το 2039, ενώ η κρατική συμμετοχή ανεβαίνει αντίστοιχα σε 5,5%, 5,8% και 6,1%. Το συνολικό ποσοστό φτάνει έτσι το 26,7% το 2039 (Διάγραμμα 1).

Νομοθετημένο ποσοστό εισφορών στο ΤΚΑ για μισθωτούς, 2019-2039

Source: Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος (59(Ι)/2010, όπως τροποποιήθηκε), Υπηρεσίες Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Διάγραμμα 1. Το νομοθετημένο ποσοστό εισφορών στο ΤΚΑ για μισθωτούς ανεβαίνει από 22,8% σήμερα σε 26,7% το 2039, χωρίς καμία νέα απόφαση.

Το σημείο αυτό έχει σημασία για την αξιολόγηση της μεταρρύθμισης. Η βιωσιμότητα του ΤΚΑ δεν εξαρτάται μόνο από τις παροχές, αλλά από τη μελλοντική σχέση μεταξύ εισφορών εργαζομένων,

εργοδοτών και κρατικής συμμετοχής αφενός, και συνταξιοδοτικών δαπανών αφετέρου. Οι αυξήσεις εισφορών των επόμενων δεκατριών ετών είναι ήδη ενσωματωμένες στις αναλογιστικές προβολές. Δεν αποτελούν δηλαδή «περιθώριο» που μπορεί να διατεθεί για νέες παροχές, αλλά τον ήδη προϋπολογισμένο τρόπο κάλυψης της δημογραφικής επιβάρυνσης.

2.4 Το επίπεδο των συντάξεων το 2026

Από την 1η Ιανουαρίου 2026 το βασικό μέρος των συντάξεων του ΤΚΑ αυξήθηκε κατά 3,38%, ενώ το συμπληρωματικό μέρος δεν αυξήθηκε, επειδή ο σχετικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή δεν το δικαιολόγησε. Τα ποσά που ισχύουν σήμερα για δικαιούχο χωρίς εξαρτώμενα συνοψίζονται στον Πίνακα 1.

Παροχή (δικαιούχος χωρίς εξαρτώμενα)	Μηνιαίο ποσό από 1.1.2026	Σχέση με πλήρη βασική
Πλήρης βασική σύνταξη	€529,82	100%
Κατώτατη σύνταξη	€450,35	85%
Κοινωνική σύνταξη	€429,15	80%
Αύξηση βασικού μέρους 1.1.2026	+3,38%	Συμπληρωματικό: 0%
Ανώτατο όριο ασφαλιστών αποδοχών 2026	€5.742 τον μήνα	€1.325 την εβδομάδα

Πίνακας 1. Πηγή: Υπηρεσίες Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ανακοίνωση για τα ποσά από 1.1.2026. Οι σχέσεις 85% και 80% προκύπτουν από τη νομοθεσία (Εκθεση Γήρανσης 2024, Παράρτημα 1).

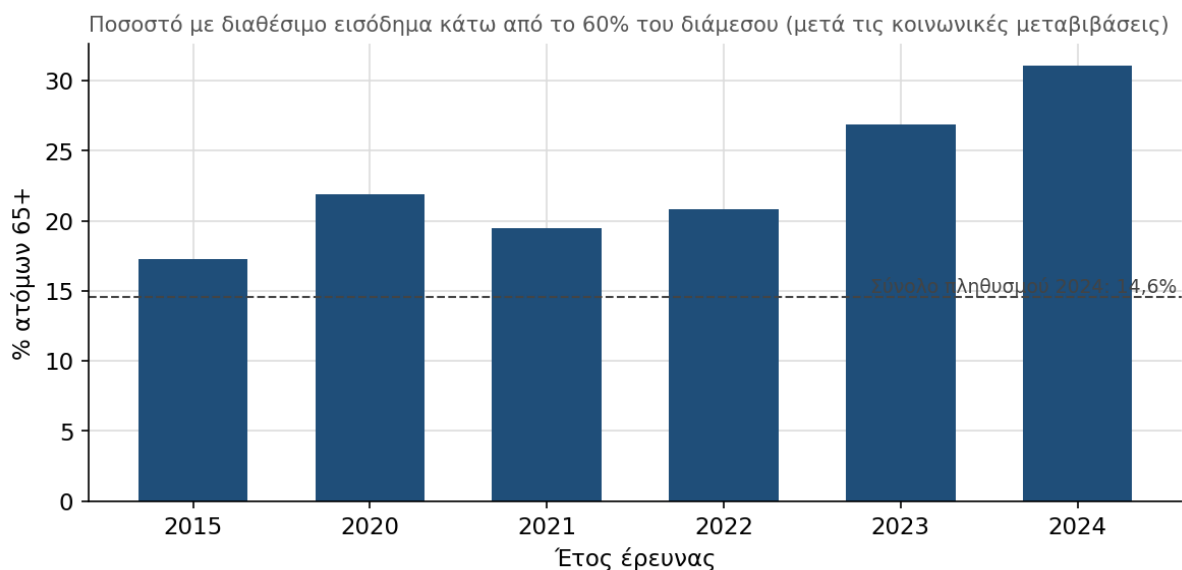
Η κοινωνική σύνταξη των €429,15 τον μήνα, καταβαλλόμενη 13 φορές τον χρόνο, αντιστοιχεί σε ετήσιο εισόδημα περίπου €5.580. Το όριο κινδύνου φτώχειας για μονοπρόσωπο νοικοκυριό ήταν €12.400 το 2024 και €13.240 το 2025, σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία. Η αριθμητική εξηγεί μόνη της γιατί το επίδομα χαμηλοσυνταξιούχου, το γνωστό «μικρό τσεκ», έχει γίνει δομικό και όχι συμπληρωματικό στοιχείο του εισοδήματος δεκάδων χιλιάδων νοικοκυριών.

3. Γιατί η μεταρρύθμιση δεν προκύπτει τυχαία

3.1 Ανεπάρκεια συνταξιοδοτικού εισοδήματος και κίνδυνος φτώχειας

Για αρκετούς συνταξιούχους, ιδιαίτερα για άτομα με χαμηλές αποδοχές ή περιορισμένη ασφαλιστική ιστορία, το τελικό συνταξιοδοτικό εισόδημα δεν επαρκεί για ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. Η κυβέρνηση έχει θέσει ρητά ως βασικό στόχο τη μείωση του κινδύνου φτώχειας μεταξύ των συνταξιούχων. Τα στοιχεία δείχνουν γιατί ο στόχος αυτός είναι επείγων. Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία, το ποσοστό των ατόμων 65 ετών και άνω με εισόδημα κάτω από το όριο φτώχειας ήταν 17,3% το 2015, 20,8% το 2022, 26,9% το 2023 και 31,1% το 2024, τη στιγμή που ο αντίστοιχος δείκτης για το σύνολο του πληθυσμού ήταν 14,6% (Διάγραμμα 2). Η ΣΕΚ, αναλύοντας τα στοιχεία της Eurostat για το 2025, ανέφερε ποσοστό 33,2% για τους 65 και άνω και 43,6% για τους 75 και άνω, κατατάσσοντας την Κύπρο δεύτερη στην ΕΕ μετά τη Λετονία στη δεύτερη ηλικιακή ομάδα. Σε επίπεδο ΕΕ, ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για τους 65 και άνω ήταν 18,8% το 2025.

Κίνδυνος φτώχειας ατόμων 65 ετών και άνω στην Κύπρο

Source: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, EU-SILC, Κίνδυνος Φτώχειας 2024 (δελτίο 20/3/2025). 2023: διακοπή σειράς

Διάγραμμα 2. Ο κίνδυνος φτώχειας των ατόμων 65+ στην Κύπρο σχεδόν διπλασιάστηκε μέσα σε μία δεκαετία και είναι πλέον υπερδιπλάσιος του γενικού πληθυσμού.

Χρειάζεται μια επιφύλαξη ερμηνείας. Ο δείκτης είναι σχετικός: μετρά όσους βρίσκονται κάτω από το 60% του διάμεσου εισοδήματος. Όταν οι μισθοί των εργαζομένων αυξάνονται γρήγορα, όπως συνέβη στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια, το όριο ανεβαίνει και οι συνταξιούχοι, των οποίων το συμπληρωματικό μέρος τιμαριθμοποιείται με τον πληθωρισμό και όχι με τους μισθούς, μένουν πίσω ακόμη και αν η αγοραστική τους δύναμη δεν μειώνεται. Το 2023 υπάρχει επιπλέον διακοπή σειράς λόγω της απογραφής του 2021. Το φαινόμενο όμως είναι πραγματικό και η κατεύθυνσή του σταθερή: η τιμαριθμοποίηση του συμπληρωματικού μέρους με βάση τις τιμές και όχι τις αποδοχές αποσυνδέει προοδευτικά τους συνταξιούχους από την ευημερία της οικονομίας.

3.2 Ασφαλιστικά κενά

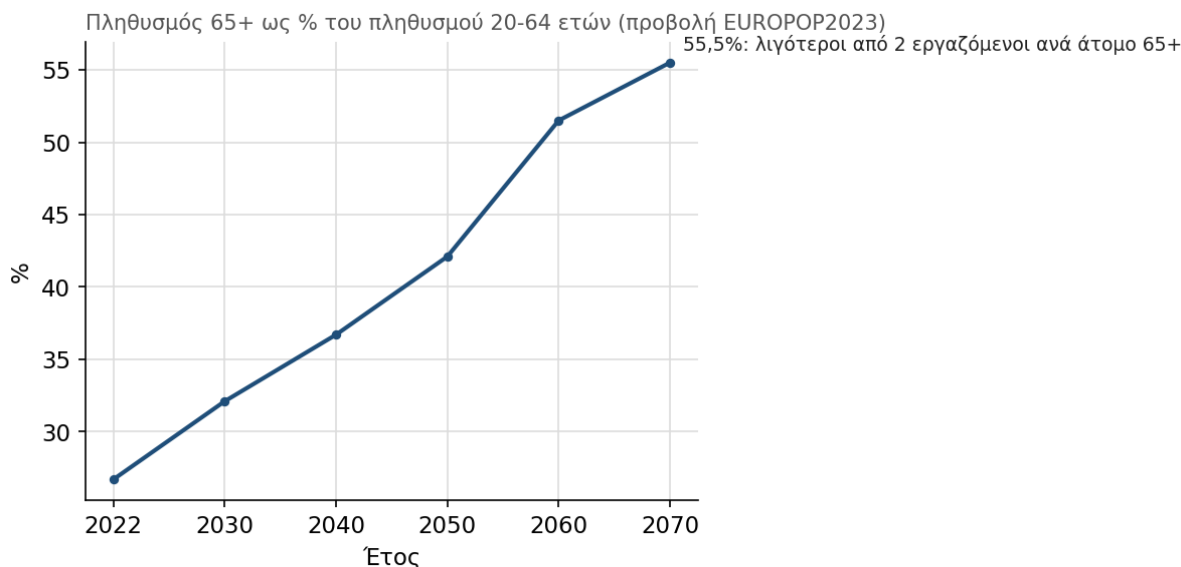
Άτομα που διακόπτουν την εργασία τους για ανατροφή παιδιών, φροντίδα ηλικιωμένων, φροντίδα ατόμων με αναπηρία ή άλλες μορφές άτυπης φροντίδας δημιουργούν κενά στην ασφαλιστική τους ιστορία. Το πρόβλημα επηρεάζει ιδιαίτερα τις γυναίκες. Σε επίπεδο ΕΕ, σύμφωνα με τη Eurostat, το μέσο συνταξιοδοτικό χάσμα μεταξύ γυναικών και ανδρών 65 ετών και άνω ήταν 24,5% το 2024, και ο κίνδυνος φτώχειας των γυναικών 65+ ήταν κατά 5,6 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερος από των ανδρών. Το γεγονός ότι η κοινωνική σύνταξη στην Κύπρο πηγαίνει κατά 96% σε γυναίκες είναι η εγχώρα αποτύπωση του ίδιου προβλήματος.

3.3 Δημογραφική γήρανση

Η αναλογία εργαζομένων προς συνταξιούχους αναμένεται να επιδεινώνεται καθώς αυξάνεται το προσδόκιμο ζωής και μειώνεται σχετικά το ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικίες εργασίας. Σύμφωνα με τις προβολές EUROPOP2023 της Eurostat, όπως ενσωματώθηκαν στην Έκθεση Γήρανσης 2024, ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων (πληθυσμός 65+ προς πληθυσμό 20-64) θα ανέβει από 26,7% το 2022 σε 42,1% το 2050 και 55,5% το 2070 (Διάγραμμα 3). Το 2070 δηλαδή αναμένονται λιγότερα από δύο

άτομα εργάσιμης ηλικίας για κάθε άτομο 65 ετών και άνω. Το προσδόκιμο ζωής στα 65 προβλέπεται να αυξηθεί κατά 4,6 έτη τόσο για τους άνδρες (από 19,1 σε 23,7 έτη) όσο και για τις γυναίκες (από 21,8 σε 26,4 έτη). Ο αριθμός των συνταξιούχων του δημόσιου συστήματος προβλέπεται να αυξηθεί από 173.000 το 2022 σε 310.000 το 2060, ενώ η απασχόληση παραμένει σχεδόν στάσιμη γύρω στις 460.000.

Δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων στην Κύπρο, 2022-2070

Διάγραμμα 3. Ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων υπερδιπλασιάζεται μέσα σε πενήντα χρόνια. Οι προβολές ενσωματώνουν καθαρή μετανάστευση περίπου 1.500 ατόμων τον χρόνο, πολύ κάτω από τον ιστορικό μέσο όρο των 6.700.

Αυτό δημιουργεί πίεση σε ένα σύστημα στο οποίο οι σημερινές εισφορές χρηματοδοτούν σε μεγάλο βαθμό τις σημερινές παροχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ίδιο το country fiche της Κύπρου επισημαίνει πως η υπόθεση για τη μετανάστευση είναι ασυνήθιστα συντηρητική. Αν η καθαρή μετανάστευση αποδειχθεί 33% υψηλότερη από τη βασική υπόθεση, η συνταξιοδοτική δαπάνη του 2070 πέφτει κατά 1,2 μονάδες του ΑΕΠ. Αν αποδειχθεί 33% χαμηλότερη, ανεβαίνει κατά 1,8 μονάδες. Η δημογραφία δεν είναι πεπρωμένο, αλλά η μεταναστευτική και η οικογενειακή πολιτική είναι μέρος της συνταξιοδοτικής πολιτικής, είτε το παραδεχόμαστε είτε όχι.

3.4 Διακυβέρνηση και επενδύσεις του ΤΚΑ

Η κυβέρνηση θεωρεί αναγκαία την αναθεώρηση της επενδυτικής πολιτικής και τη δημιουργία νέου πλαισίου διακυβέρνησης των επενδύσεων του Ταμείου. Ο λόγος είναι γνωστός σε όσους παρακολουθούν τα δημόσια οικονομικά της Κύπρου: το αποθεματικό του ΤΚΑ, το οποίο ο Υπουργός Εργασίας τοποθετεί στα €12 δισεκατομμύρια, έχει επί δεκαετίες χρησιμοποιηθεί από το κράτος ως πηγή δανεισμού. Η Έκθεση Γήρανσης 2024 καταγράφει το απόθεμα περιουσιακών στοιχείων του συστήματος στο 31,4% του ΑΕΠ το 2022, με ονομαστική απόδοση μόλις 2,96% εκείνη τη χρονιά. Ένα ταμείο που δανείζει τον ίδιο του τον εγγυητή δεν έχει ούτε πραγματική διασπορά κινδύνου ούτε ανεξάρτητη απόδοση.

4. Η προτεινόμενη κυβερνητική μεταρρύθμιση

Η μεταρρύθμιση προτείνει ουσιαστική αναδιάρθρωση του πρώτου πυλώνα και παράλληλη ενίσχυση του δεύτερου. Η νέα αρχιτεκτονική μπορεί να παρουσιαστεί σε τέσσερα επίπεδα:

- **Πυλώνας 0:** στοχευμένη προστασία χαμηλοσυνταξιούχων.
- **Πυλώνας 1:** νέα Βασική Σύνταξη και συμπληρωματική, ανταποδοτική σύνταξη.
- **Πυλώνας 2:** επαγγελματικά συνταξιοδοτικά σχέδια και ταμεία προνοίας.
- **Πυλώνας 3:** ιδιωτική συνταξιοδοτική αποταμίευση και ασφάλιση.

4.1 Η νέα «Βασική Σύνταξη»

Μία από τις σημαντικότερες προτεινόμενες αλλαγές είναι η εισαγωγή μιας νέας αναδιανεμητικής Βασικής Σύνταξης. Σύμφωνα με το κυβερνητικό σχέδιο, αυτή θα αντικαταστήσει την υφιστάμενη κατώτατη σύνταξη και την κοινωνική σύνταξη, ενώ θα διατηρηθεί ο ανταποδοτικός χαρακτήρας της Συμπληρωματικής Σύνταξης. Η φιλοσοφία μετακινείται προς ένα πιο καθαρό μοντέλο: η Βασική Σύνταξη αναλαμβάνει την κοινωνική αναδιανομή και την ελάχιστη προστασία, η Συμπληρωματική Σύνταξη την ανταποδοτικότητα με βάση την ασφαλιστική ιστορία. Ο Υπουργός έχει δηλώσει ότι η μεταρρύθμιση δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στη βασική σύνταξη και στα χρόνια εργασίας, ώστε οι μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις να αφορούν τους χαμηλότερα αμειβόμενους.

Σύμφωνα με την παρουσίαση της 19ης Αυγούστου, αύξηση προβλέπεται για το σύνολο των περίπου 123.000 συνταξιούχων. Περίπου 50.000 αναμένεται να λάβουν αύξηση άνω των €100 τον μήνα και περίπου 7.000 με 8.000 χαμηλοσυνταξιούχοι αύξηση άνω των €200. Το παράδειγμα που χρησιμοποιεί το Υπουργείο είναι ενδεικτικό της λογικής: συνταξιούχος με 47 χρόνια εργασίας και χαμηλές αποδοχές, που λαμβάνει σήμερα €504, θα δει τη σύνταξή του να αυξάνεται κατά €250, στα €754. Οι αριθμοί αυτοί βασίζονται στα ελεγμένα στοιχεία του 2024 και θα επικαιροποιηθούν με τα στοιχεία του 2026 κατά την εφαρμογή.

Οι αυξήσεις δεν θα δοθούν εφάπαξ. Το επικρατέστερο σενάριο, όπως το περιέγραψε ο Υπουργός στις 27 Αυγούστου, προβλέπει καταβολή του 30% της συνολικής αύξησης τον πρώτο χρόνο, 30% τον δεύτερο, 10% τον τρίτο, 10% τον τέταρτο και 20% τον πέμπτο, ώστε το 60% να έχει δοθεί μέσα στην πρώτη διετία. Η κατανομή παραμένει υπό επεξεργασία. Ο λόγος της σταδιακής εφαρμογής είναι, με τα λόγια του ίδιου, οι επιπτώσεις της πρόσθετης δαπάνης του Ταμείου στους οικονομικούς δείκτες.

4.2 Πυλώνας 0: οι χαμηλοσυνταξιούχοι

Ιδιαίτερη σημασία έχει η δημιουργία, ή ακριβέστερα η θεσμική αναγνώριση, ενός Πυλώνα 0, ο οποίος αφορά το επίδομα χαμηλοσυνταξιούχου. Το θέμα βρισκόταν ακόμη υπό ενεργό συζήτηση στο Εργατικό Συμβουλευτικό Σώμα στις 31 Αυγούστου, με δύο κυβερνητικά σενάρια για τα επιδόματα και τα εισοδήματα των χαμηλοσυνταξιούχων να έχουν εξεταστεί στη συνεδρία της 28ης Αυγούστου. Αυτό δείχνει ότι η τελική μορφή της προστασίας των χαμηλοσυνταξιούχων δεν πρέπει ακόμη να θεωρηθεί οριστικοποιημένη.

Η μηχανική του Πυλώνα 0, όπως την έχει περιγράψει ο Υπουργός, είναι η εξής. Το «μικρό τσεκ» θα συνεχίσει να καταβάλλεται σε όσους πληρούν τα κριτήρια και δεν θα υπαχθεί στη σταδιακή πενταετή

εφαρμογή. Όσο όμως αυξάνεται η κύρια σύνταξη, το ποσό της κρατικής επιχορήγησης μπορεί να μειώνεται. Στο ίδιο παράδειγμα των €504, ο συνταξιούχος λαμβάνει σήμερα επιπλέον €220 με €230 επίδομα, δηλαδή €720 με €730 συνολικά. Μετά τη μεταρρύθμιση, η σύνταξη ανεβαίνει στα €754 και το επίδομα μειώνεται σε €80 με €90, με συνολικό εισόδημα €820 με €830. Η κυβέρνηση διαβεβαιώνει ότι κανένας συνταξιούχος δεν θα λάβει αθροιστικά λιγότερα από ό,τι σήμερα. Η διαβεβαίωση αυτή πρέπει να αποτυπωθεί ρητά στο νομοσχέδιο ως ρήτρα μη χειροτέρευσης, επειδή ο συμψηφισμός επιδόματος και σύνταξης είναι ακριβώς το σημείο όπου γεννιούνται οι παρεξηγήσεις και, ενίοτε, οι πραγματικές απώλειες.

4.3 Συνταξιοδότηση στα 63

Η κυβέρνηση έχει προτείνει ελάφρυνση της αναλογιστικής μείωσης για όσους συνταξιοδοτούνται στα 63. Εδώ απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή. Σήμερα ισχύει μόνιμη μείωση 12% στο σύνολο της σύνταξης. Η κυβερνητική πρόταση, όπως την παρουσίασε ο Υπουργός στις 19 και στις 27 Αυγούστου, προβλέπει μείωση της αναλογιστικής αναπροσαρμογής από 12% σε 7,5%, εφαρμοζόμενη στο βασικό μέρος της σύνταξης, οριζόντια για όσους αφυπηρέτησαν ή θα αφυπηρετήσουν μεταξύ 63 και 65 ετών κατά την πενταετή μεταβατική περίοδο, με ισχύ από τον πρώτο χρόνο και όχι σταδιακά. Σύμφωνα με τον Υπουργό, οι αναλογιστικές μελέτες κατέδειξαν ότι, με βάση το συνολικό πακέτο, η αποκοπή μπορεί να περιοριστεί κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Από τον έκτο χρόνο εφαρμογής ο υπολογισμός αυτός θα αντικατασταθεί από νέα φόρμουλα που συνδέει το ύψος της σύνταξης με την ηλικία αφυπηρέτησης: τα στοιχεία του ασφαλιστικού λογαριασμού θα πολλαπλασιάζονται με συντελεστή 1,1 για αφυπηρέτηση στα 63, 1,2 στα 64, 1,3 στα 65, 1,4 στα 66 και 1,5 στα 67 (Διάγραμμα 4). Για εργασία μέχρι τα 67 θα συνεχίζονται οι εισφορές εργαζομένου, εργοδότη και κράτους.

Προτεινόμενοι συντελεστές ηλικίας αφυπηρέτησης (από το 6ο έτος εφαρμογής)

Source: Δηλώσεις Υπουργού Εργασίας Μ. Μουσιούττα στο ΚΥΠΕ, 27/8/2026. Πρόταση υπό κοινωνικό διάλογο

Διάγραμμα 4. Η προτεινόμενη φόρμουλα μετά την πενταετία δίνει σχεδόν 36% υψηλότερο πολλαπλασιαστή στα 67 από ό,τι στα 63, ένα πολύ ισχυρότερο κίνητρο παραμονής από τη σημερινή αναλογιστική αποκοπή.

Δύο παρατηρήσεις οφείλουμε να κάνουμε ως οικονομολόγοι. Πρώτον, οι συντεχνίες δήλωσαν στις 28 Αυγούστου ότι ο προτεινόμενος τρόπος μείωσης του 12% σε 7,5% «δεν φαίνεται πρωτίστως να τις ικανοποιεί». Άρα το τελικό ποσοστό, η βάση εφαρμογής του (βασικό μέρος ή σύνολο) και η μεταβατική διάρκεια τελούν υπό κοινωνικό διάλογο, με ειδική συνεδρία στις 3 Σεπτεμβρίου. Σε οποιαδήποτε δημόσια παρουσίαση η ορθή διατύπωση είναι ότι «προτείνεται μείωση της υφιστάμενης αναλογιστικής ποινής του 12% σε 7,5%, αλλά το τελικό ποσοστό τελεί υπό κοινωνικό διάλογο», και όχι ότι έχει ήδη αποφασιστεί. Δεύτερον, η μετάβαση από μια οριζόντια αποκοπή σε πολλαπλασιαστές ανά ηλικία είναι, από τεχνική άποψη, η πιο σημαντική αλλαγή κινήτρων του πακέτου. Η Έκθεση Γήρανσης 2024 δείχνει ότι ο λόγος όσων αποχωρούν πριν από την κανονική ηλικία προς όσους αποχωρούν κατά ή μετά από αυτή ήταν 2,3 το 2023. Το σημερινό σύστημα δηλαδή παράγει πρόωρες αποχωρήσεις. Αν η νέα φόρμουλα μετακινήσει έστω και μέρος αυτής της συμπεριφοράς προς τα 66 και 67, το κόστος της ελάφρυνσης στα 63 αντισταθμίζεται εν μέρει από πρόσθετες εισφορές και λιγότερα έτη καταβολής. Το αν αντισταθμίζεται πλήρως είναι ακριβώς αυτό που η κοστολόγηση του Υπουργείου Οικονομικών πρέπει να δείξει.

4.4 Πιστωμένες και επιδοτούμενες εισφορές

Η πρόταση προβλέπει αναγνώριση επιδοτούμενων εισφορών για συγκεκριμένες κατηγορίες: νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, άτυπους φροντιστές, ανασφάλιστες μητέρες και άτομα με αναπηρία. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε ο Υπουργός, το κράτος θα καταβάλλει εισφορές για τρία χρόνια για κάθε παιδί προς όφελος γονέα που διακόπτει ή περιορίζει την εργασία του για τη φροντίδα του, για άτομα με αναπηρία που δεν μπορούν να εργαστούν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους, για άτυπους φροντιστές συγγενικών προσώπων, καθώς και για ένα έτος για νέους που εισέρχονται στην αγορά εργασίας και για φοιτητές έναν χρόνο μετά την αποφοίτηση, εφόσον παραμένουν άνεργοι και αναζητούν εργασία. Οι σχετικές δαπάνες θα καλύπτονται από το κράτος και θα καταβάλλονται στο ΤΚΑ. Η φιλοσοφία είναι ότι η κοινωνική προσφορά και οι περίοδοι εκτός αμειβόμενης εργασίας δεν πρέπει να οδηγούν αυτομάτως σε σοβαρή μείωση του μελλοντικού συνταξιοδοτικού δικαιώματος.

4.5 Εισφορές από εισοδηματίες

Το προτεινόμενο σύστημα προβλέπει επίσης δυνατότητα καταβολής εισφορών από εισοδηματίες, δηλαδή από πρόσωπα με εισοδήματα από ενοίκια, μετοχές ή μερίσματα που δεν διαθέτουν ασφαλιστικό λογαριασμό επειδή δεν έχουν καταβάλει ποτέ εισφορές, και τα οποία σήμερα καταλήγουν στην κοινωνική σύνταξη. Η ρύθμιση, όπως περιγράφηκε, αφορά εισοδήματα έως €11.500 ετησίως, ποσό που αντιστοιχεί στο κατώτατο ασφαλιστέο εισόδημα για την απόκτηση μιας ασφαλιστικής μονάδας, με εισφορά περίπου 15% από τον εισοδηματία και πρόσθετη κρατική συνεισφορά 5%. Δεν αφορά πρόσωπα που εργάζονται και ήδη διαθέτουν ασφαλιστικό λογαριασμό. Η αλλαγή διευρύνει την ασφαλιστική βάση και επιχειρεί να προσαρμόσει το σύστημα σε μια οικονομία όπου το εισόδημα δεν προέρχεται αποκλειστικά από κλασική μισθωτή εργασία. Ο Υπουργός εκτιμά ότι η νέα κατηγορία θα προσφέρει σημαντική πρόσθετη πηγή εσόδων στο Ταμείο. Δεν έχει δημοσιευθεί εκτίμηση του ποσού.

4.6 Δεύτερος πυλώνας: επαγγελματικά ταμεία

Η μεταρρύθμιση δεν περιορίζεται στο κρατικό σύστημα. Η κυβέρνηση προγραμματίζει σημαντική αναβάθμιση των Επαγγελματικών Ταμείων Πρόνοιας και Συνταξιοδοτικών Παροχών: ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου, ανεξαρτητοποίηση της Εποπτικής Αρχής, διεύρυνση της συμμετοχής των εργαζομένων, ανάπτυξη του πυλώνα με ιδιαίτερη έμφαση στον ιδιωτικό τομέα. Ο Υπουργός έχει δηλώσει ότι ο δεύτερος πυλώνας δεν θα περιληφθεί στο παρόν νομοσχέδιο, καθώς αποτελεί μακροπρόθεσμο εγχείρημα που μπορεί να απαιτήσει περίπου τέσσερα χρόνια, με νέα νομοθεσία και νέα εποπτική αρχή για τη διαχείριση και την επενδυτική πολιτική, σε συμφωνία με τις εισηγήσεις της ευρωπαϊκής εποπτικής αρχής. Η αρμόδια Τεχνική Επιτροπή άρχισε από την 1η Σεπτεμβρίου τακτικές συνεδρίες για τα Ταμεία Πρόνοιας, με στόχο κατάληξη μέχρι τα μέσα Οκτωβρίου.

Το κρίσιμο αριθμητικό δεδομένο εδώ είναι ένα: σύμφωνα με τον Υπουργό, Ταμείο Πρόνοιας καλύπτει σήμερα μόνο το 25% με 27% των εργαζομένων, κυρίως σε τομείς με συλλογικές συμβάσεις ή σε επιχειρήσεις που το προσφέρουν εθελοντικά. Το αν η συμμετοχή θα γίνει υποχρεωτική παραμένει ανοιχτό, με τις εργοδοτικές οργανώσεις υπέρ του εθελοντικού συστήματος και τις συντεχνίες υπέρ της υποχρεωτικότητας. Ανοιχτά παραμένουν επίσης η μεταφερσιμότητα των δικαιωμάτων μεταξύ εργοδοτών, η δυνατότητα ανάληψης ή δανεισμού κατά τον εργασιακό βίο και η μορφή καταβολής, εφάπαξ ή σταδιακά. Η ΠΕΟ και η ΣΕΚ έχουν καταστήσει σαφές ότι χωρίς τον δεύτερο πυλώνα δεν μπορεί να γίνεται λόγος για ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση.

4.7 ΤΚΑ: αλλαγή στη διακυβέρνηση

Μία από τις πιο σημαντικές αλλά λιγότερο συζητημένες αλλαγές αφορά το ίδιο το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Η κυβέρνηση προτείνει τρία πράγματα. Πρώτον, τερματισμό του κρατικού δανεισμού από το ΤΚΑ. Ο Υπουργός ανέφερε ότι για πρώτη φορά έχει ληφθεί απόφαση να σταματήσει το κράτος να χρησιμοποιεί το Ταμείο ως πηγή δανεισμού, ότι το κράτος δεν μπορεί να επιστρέψει άμεσα το σύνολο των περίπου €12 δισ. και ότι η αποπληρωμή προβλέπεται σε βάθος σαράντα ετών, με φόρμουλα που επεξεργάζεται το Υπουργείο Οικονομικών, και με καταβολή τόκων για τα οφειλόμενα ποσά. Δεύτερον, δημιουργία Ανεξάρτητης Εποπτικής Αρχής. Τρίτον, ξεχωριστό λογαριασμό στον οποίο θα μεταφέρονται απευθείας τα πλεονάσματα και οι δόσεις αποπληρωμής των κρατικών οφειλών. Η κυβέρνηση επιδιώκει τη λειτουργία, από την 1η Ιανουαρίου 2028, νέου επενδυτικού ταμείου, με μελέτη που θα ανατεθεί σε διεθνή οίκο, χαμηλό επενδυτικό ρίσκο, διασπορά και ενδεχομένως μοντέλο παρόμοιο με εκείνο του Ταμείου Υδρογονανθράκων. Οι αλλαγές αυτές αποσκοπούν σε μεγαλύτερη διαφάνεια και αποτελεσματικότερη διαχείριση του Ταμείου.

5. Σύγκριση υφιστάμενου και προτεινόμενου συστήματος

Θέμα	Υφιστάμενο σύστημα	Προτεινόμενο σύστημα (υπό διάλογο)
Βασική κοινωνική προστασία	Βασική + κατώτατη/κοινωνική σύνταξη (€529,82 / €450,35 / €429,15)	Νέα Βασική Σύνταξη, αντικαθιστά κατώτατη και κοινωνική
Συμπληρωματική σύνταξη	Ανταποδοτική, τιμαριθμοποιείται με ΔΤΚ	Παραμένει ανταποδοτική
Χαμηλοσυνταξιούχοι	Κατώτατη/κοινωνική σύνταξη + επίδομα («μικρό τσεκ»)	Πυλώνας 0 + νέα Βασική Σύνταξη, ρήτρα ότι κανείς δεν λαμβάνει λιγότερα αθροιστικά

Θέμα	Υφιστάμενο σύστημα	Προτεινόμενο σύστημα (υπό διάλογο)
Σύνταξη στα 63	12% μόνιμη μείωση στο σύνολο	7,5% στο βασικό μέρος για 5 έτη, μετά συντελεστές 1,1 έως 1,5 (63 έως 67). Τελικό ποσοστό υπό διάλογο
Ασφαλιστικά κενά	Περιορισμένη αναγνώριση	Διεύρυνση πιστωμένων/επιδοτούμενων εισφορών
Φροντιστές	Κίνδυνος ασφαλιστικών κενών	Κρατική καταβολή εισφορών για άτυπους φροντιστές
Ανασφάλιστες μητέρες/γονείς	Κενά στην ασφαλιστική ιστορία	Κρατικές εισφορές 3 έτη ανά παιδί
Άτομα με αναπηρία	Υφιστάμενες ειδικές πρόνοιες	Κρατικές εισφορές εφ' όρου ζωής όταν δεν μπορούν να εργαστούν
Νέοι και απόφοιτοι	Καμία επιδότηση	Επιδότηση εισφορών για 1 έτος
Εισοδηματίες	Περιορισμένη σύνδεση με ΤΚΑ, κατάληξη στην κοινωνική σύνταξη	Δυνατότητα εισφορών έως €11.500 εισοδήματος (περίπου 15% + 5% κράτος)
Χρονοδιάγραμμα αυξήσεων	Ετήσια τιμαριθμοποίηση	Σταδιακά σε 5 έτη (επικρατέστερο σενάριο 30/30/10/10/20)
ΤΚΑ, διακυβέρνηση	Υφιστάμενη δομή	Ανεξάρτητη Εποπτική Αρχή, ξεχωριστός λογαριασμός
Κρατικός δανεισμός από ΤΚΑ	Υφιστάμενο μοντέλο, οφειλή περίπου €12 δισ.	Τερματισμός, αποπληρωμή σε 40 έτη με τόκο
Επενδύσεις ΤΚΑ	Υφιστάμενη επενδυτική πολιτική	Νέο επενδυτικό ταμείο από 1.1.2028, χαμηλού ρίσκου
Επαγγελματικά Ταμεία	Κάλυψη 25% με 27% των εργαζομένων, εθελοντικά	Σημαντική ενίσχυση, νέα νομοθεσία και εποπτεία σε ορίζοντα περίπου 4 ετών, υποχρεωτικότητα ανοιχτή
Ιδιωτική αποταμίευση	Τρίτος πυλώνας	Ενίσχυση του συνολικού πολυπυλωνικού συστήματος

Πίνακας 2. Πηγές: προκαταρκτική μελέτη των συγγραφέων (Σεπτέμβριος 2026), Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, δηλώσεις Υπουργού στο ΚΥΠΕ 19 και 27/8/2026. Όλες οι πρόνοιες της δεξιάς στήλης τελούν υπό κοινωνικό και νομοθετικό διάλογο.

6. Τι αλλάζει στη φιλοσοφία του συστήματος

Η ουσιαστική αλλαγή δεν είναι απλώς «να αυξηθούν οι συντάξεις». Η μεταρρύθμιση επιχειρεί να αλλάξει το μοντέλο από την κρατική σύνταξη ως κύρια πηγή εισοδήματος προς ένα πολυπυλωνικό συνταξιοδοτικό σύστημα, στο οποίο ο πρώτος πυλώνας παρέχει βασική και ανταποδοτική προστασία, ο δεύτερος δίνει στον εργαζόμενο επαγγελματική συμπληρωματική σύνταξη και ο τρίτος επιτρέπει στον πολίτη να δημιουργεί πρόσθετη ατομική αποταμίευση. Αυτό θεωρείται πιο ανθεκτικό μοντέλο απέναντι στις δημογραφικές αλλαγές, επειδή διασπείρει τον κίνδυνο: ο πρώτος πυλώνας εξαρτάται από τη σχέση εργαζομένων και συνταξιούχων, ο δεύτερος και ο τρίτος από τις αποδόσεις των κεφαλαιαγορών. Ο Υπουργός το διατύπωσε με ασυνήθιστη ειλικρίνεια: εφόσον το Ταμείο και η οικονομία δεν μπορούν να προσφέρουν συντάξεις τέτοιου ύψους ώστε να μη χρειάζεται συμπλήρωμα, όποιο συμπλήρωμα έρθει είναι βοηθητικό.

7. Ποιοι αναμένεται να ωφεληθούν περισσότερο

Με βάση τους στόχους και τις πρόνοιες που έχουν ανακοινωθεί, ιδιαίτερο όφελος αναμένεται να έχουν:

- **Οι χαμηλοσυνταξιούχοι**, επειδή η νέα Βασική Σύνταξη και ο Πυλώνας 0 έχουν αναδιανεμητικό χαρακτήρα και οι μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις κατευθύνονται στα χαμηλότερα εισοδήματα.
- **Τα άτομα με ασφαλιστικά κενά**, ιδιαίτερα όπου τα κενά συνδέονται με κοινωνικά αναγνωρισμένες δραστηριότητες.
- **Οι γυναίκες**, ειδικά όσες έχουν διακόψει την εργασία τους για μητρότητα ή φροντίδα, και όσες σήμερα καταλήγουν στην κοινωνική σύνταξη.
- **Οι άτυποι φροντιστές**, για τους οποίους προβλέπεται αναγνώριση ασφαλιστικών περιόδων.
- **Τα άτομα με αναπηρία**, μέσω ειδικής πρόνοιας για πιστωμένες ή επιδοτούμενες εισφορές.
- **Όσοι συνταξιοδοτούνται ή συνταξιοδοτήθηκαν στα 63**, εφόσον τελικά μειωθεί η υφιστάμενη αναλογιστική ποινή, δεδομένου ότι η μείωση προτείνεται να αφορά και τους υφιστάμενους συνταξιούχους.
- **Όσοι επιλέξουν να εργαστούν μέχρι τα 66 ή 67**, μετά την πενταετία, μέσω των υψηλότερων συντελεστών.

8. Ποιοι ενδέχεται να επηρεαστούν αρνητικά ή να έχουν κόστος

Μία σοβαρή μελέτη δεν πρέπει να παρουσιάζει μόνο τα θετικά. Η μεταρρύθμιση μπορεί να δημιουργήσει δημοσιονομικό κόστος κατά την αρχική περίοδο, πρόσθετες ανάγκες χρηματοδότησης, αλλαγές στις εισφορές ή στη φορολογική επιβάρυνση στο μέλλον, μεγαλύτερη ανάγκη συμμετοχής σε επαγγελματικά ταμεία και μεταβατικές αδικίες μεταξύ διαφορετικών γενεών ασφαλισμένων. Υπάρχουν και συγκεκριμένες κατηγορίες που, με τα μέχρι στιγμής δεδομένα, δεν βλέπουν λύση: το πάγιο αίτημα για σύνταξη χηρείας στους άνδρες που έμειναν χήροι το 2018 και προγενέστερα παραμένει, όπως όλα δείχνουν, εκτός μεταρρύθμισης, και ο Υπουργός έχει παραδεχθεί ότι δεν έχει βρεθεί τρόπος ικανοποίησής του χωρίς αύξηση εισφορών ή διαφοροποίηση των ωφελημάτων.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το ζήτημα της διαγενεακής δικαιοσύνης. Ένα σύστημα μπορεί να είναι πολύ γενναιόδωρο για τους σημερινούς συνταξιούχους, αλλά να μεταφέρει υπερβολικό κόστος στους σημερινούς νέους εργαζομένους. Άρα η μεταρρύθμιση πρέπει να αξιολογηθεί ταυτόχρονα με δύο κριτήρια: επάρκεια σύνταξης σήμερα και βιωσιμότητα για τις επόμενες γενιές. Ο 25χρονος που αρχίζει να εισφέρει το 2027 θα πληρώσει 10,3% από το 2039 και θα συνταξιοδοτηθεί γύρω στο 2067, στην κορύφωση του δείκτη εξάρτησης. Το ερώτημα «τι σύνταξη θα πάρει αυτός» είναι εξίσου νόμιμο με το ερώτημα «τι αύξηση θα πάρει ο σημερινός συνταξιούχος τον Φεβρουάριο».

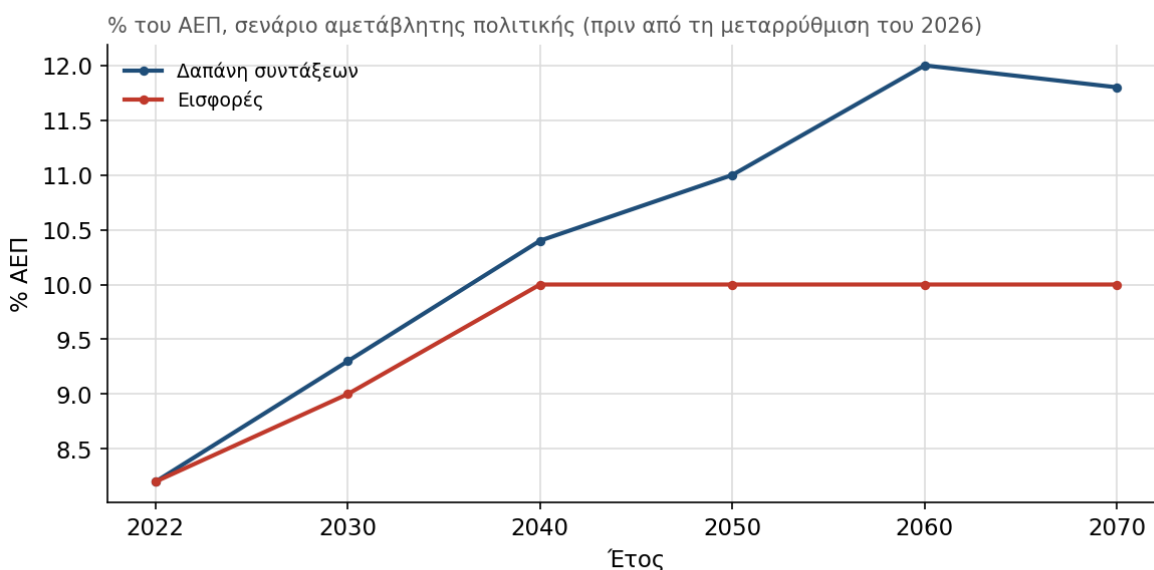
9. Το κρίσιμο δημογραφικό ζήτημα και η βιωσιμότητα του ΤΚΑ

Η μεγαλύτερη μακροπρόθεσμη πρόκληση δεν είναι μόνο το ύψος των συντάξεων. Είναι η σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους. Εάν στο μέλλον υπάρχουν περισσότεροι ηλικιωμένοι, μεγαλύτερο

προσδόκιμο ζωής και λιγότεροι εργαζόμενοι ανά συνταξιούχο, τότε το κόστος του συστήματος αυξάνεται. Η μεταρρύθμιση επομένως πρέπει να επιτύχει τρεις στόχους ταυτόχρονα: επάρκεια, ώστε ο συνταξιούχος να έχει αξιοπρεπές εισόδημα, δικαιοσύνη, ώστε οι εισφορές και οι παροχές να κατανέμονται δίκαια, και βιωσιμότητα, ώστε το σύστημα να μπορεί να χρηματοδοτείται μακροπρόθεσμα.

Τι λένε οι αριθμοί πριν από τη μεταρρύθμιση; Η Έκθεση Γήρανσης 2024, της οποίας οι προβολές για την Κύπρο εκπονήθηκαν από τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας για λογαριασμό του Υπουργείου Εργασίας, δείχνει τη δημόσια συνταξιοδοτική δαπάνη να ανεβαίνει από 8,2% του ΑΕΠ το 2022 σε 11,0% το 2050 και 11,8% το 2070, με κορύφωση 12,0% το 2060, ενώ οι εισφορές ανεβαίνουν από 8,2% σε 10,0% και σταθεροποιούνται εκεί μετά το 2039, όταν εξαντλείται η νομοθετημένη κλίμακα αυξήσεων (Διάγραμμα 5). Το ισοζύγιο του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος περνά από μηδέν το 2022 σε έλλειμμα 1,0% του ΑΕΠ το 2050 και 2,0% το 2060. Το απόθεμα του ΤΚΑ ανεβαίνει από 31,4% του ΑΕΠ το 2022 σε 61,4% το 2050 και μετά υποχωρεί σε 38,7% το 2070, καθώς οι επενδυτικές αποδόσεις καλύπτουν την υστέρηση των εισφορών. Το σύστημα δηλαδή παραμένει με θετικό αποθεματικό σε ολόκληρο τον ορίζοντα, αλλά με φθίνον περιθώριο μετά το 2050.

Δημόσια συνταξιοδοτική δαπάνη και εισφορές στην Κύπρο, 2022-2070

Source: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024 Ageing Report, Country fiche Κύπρου (Πίνακας 6)

Διάγραμμα 5. Στο σενάριο αμετάβλητης πολιτικής η ψαλίδα μεταξύ δαπάνης και εισφορών ανοίγει μετά το 2040 και φτάνει τις 2 μονάδες του ΑΕΠ το 2060. Η μεταρρύθμιση προσθέτει δαπάνη σε αυτή τη βάση.

Δύο ακόμη μεγέθη της ίδιας Έκθεσης αξίζει να κρατήσει ο αναγνώστης. Ο λόγος παροχών, δηλαδή η μέση σύνταξη ως ποσοστό του μέσου μισθού, προβλέπεται να πέσει από 57% το 2022 σε 49% το 2070, κυρίως λόγω του κλεισίματος του Σχεδίου Συντάξεων Δημοσίων Υπαλλήλων σε νέα μέλη από το 2011. Και η σύγκριση με την προηγούμενη Έκθεση του 2021 είναι αποκαλυπτική: η δαπάνη του 2022 αποδείχθηκε 1,5 μονάδα χαμηλότερη από την τότε πρόβλεψη, επειδή το ΑΕΠ ήταν 23% υψηλότερο, αλλά η προβλεπόμενη αύξηση μέχρι το 2070 ανέβηκε από 2,1 σε 3,6 μονάδες, λόγω δυσμενέστερης δημογραφίας και της επέκτασης της σύνταξης χρείας στους άνδρες. Με άλλα λόγια, η ισχυρή ανάπτυξη των τελευταίων ετών αγόρασε χρόνο. Δεν έλυσε το πρόβλημα.

Η κυβέρνηση δηλώνει ότι, με βάση τις αναλογιστικές μελέτες της ομάδας του ΔΟΕ, το σενάριο που παρουσιάστηκε στους κοινωνικούς εταίρους διασφαλίζει τη βιωσιμότητα του Ταμείου για σαράντα χρόνια, «με τις παραδοχές που υπάρχουν». Η φράση αυτή είναι η σωστή και οι παραδοχές είναι το θέμα. Η ίδια αναλογιστική παράδοση, στην οποία στηρίζεται το Υπουργείο, έχει επισημάνει την ανάγκη για ολοκληρωμένη πολιτική χρηματοδότησης του Ταμείου, η οποία θα καθορίζει παραμέτρους για εισφορές και παροχές, θα αξιολογεί τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους και θα διασφαλίζει επαρκές αποθεματικό. Ο Υπουργός έχει θέσει έναν κανόνα που εμείς θεωρούμε ορθό: οποιαδήποτε εισήγηση για αύξηση του κόστους πρέπει να συνοδεύεται από αντίστοιχη εισήγηση για ισόποση μείωση. Ένα σενάριο μείωσης 5% για τους υψηλότερα αμειβόμενους εξετάστηκε και δεν περιλήφθηκε. Αυτό σημαίνει ότι η μεταρρύθμιση πρέπει να αξιολογείται όχι μόνο με βάση το «πόσα θα πάρει ο συνταξιούχος», αλλά και το «ποιος και πώς θα χρηματοδοτήσει τη σύνταξη».

10. Το ζήτημα της κρατικής οφειλής προς το ΤΚΑ

Η πρόταση για τερματισμό του κρατικού δανεισμού και δημιουργία ξεχωριστού λογαριασμού για τα πλεονάσματα και τις αποπληρωμές των κρατικών οφειλών αποτελεί σημαντική θεσμική αλλαγή. Είναι σημαντική για τη διαφάνεια. Η ουσία είναι ότι πρέπει να είναι σαφές πόσα χρήματα ανήκουν στους ασφαλισμένους, πόσα οφείλει το κράτος, πώς επενδύονται τα αποθεματικά και ποια απόδοση επιτυγχάνεται. Μια οφειλή €12 δισ. που αποπληρώνεται σε σαράντα χρόνια σημαίνει, σε γραμμική βάση και πριν από τους τόκους, περίπου €300 εκατ. τον χρόνο, ποσό της τάξης του 0,9% του σημερινού ΑΕΠ. Το ποσό αυτό είναι μια νέα, μόνιμη γραμμή στον κρατικό προϋπολογισμό. Είναι επίσης ο λόγος για τον οποίο ο Υπουργός Οικονομικών, και όχι μόνο ο Υπουργός Εργασίας, πρέπει να υπογράψει τη μεταρρύθμιση. Η φόρμουλα, με τα λόγια του κ. Μουσιούττα, πρέπει να είναι τέτοια «ώστε και τα λεφτά να έρχονται στο Ταμείο αλλά και να μη διακινδυνεύσει η γενικότερη οικονομία». Ο μαθηματικός κίνδυνος είναι προφανής: αν το κράτος αποπληρώνει το Ταμείο δανειζόμενο από την αγορά, το δημόσιο χρέος δεν μειώνεται, απλώς αλλάζει πιστωτή, με υψηλότερο επιτόκιο. Το κέρδος τότε είναι αποκλειστικά θεσμικό, δηλαδή η διαφάνεια και η ανεξαρτησία του Ταμείου. Δεν είναι μικρό κέρδος, αλλά πρέπει να ονομαστεί σωστά.

11. Η ανάγκη για διαφάνεια

Μία από τις βασικές προϋποθέσεις επιτυχίας της μεταρρύθμισης είναι η διαφάνεια. Πρέπει να δημοσιεύονται συστηματικά, τουλάχιστον σε ετήσια βάση και σε μηχαναγνώσιμη μορφή:

- η περιουσία του ΤΚΑ και η σύνθεσή της,
- οι υποχρεώσεις του,
- οι κρατικές οφειλές και το χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής τους,
- οι εισφορές ανά πηγή,
- οι συνταξιοδοτικές δαπάνες ανά κατηγορία παροχής,
- οι αποδόσεις των επενδύσεων,
- οι αναλογιστικές προβλέψεις, με τις παραδοχές τους,
- η εξέλιξη του λόγου εργαζομένων προς συνταξιούχους.

Η δημιουργία ανεξάρτητης εποπτικής αρχής κινείται προς αυτή την κατεύθυνση. Θα προσθέταμε ότι η τριετής αναλογιστική αποτίμηση, την οποία ήδη προβλέπει ο νόμος, θα έπρεπε να δημοσιεύεται πλήρης, με τα σενάρια ευαισθησίας, και όχι να συνοψίζεται σε μία φράση περί σαράντα ετών βιωσιμότητας.

12. Το ζήτημα της διαγενεακής δικαιοσύνης

Η μεταρρύθμιση πρέπει να απαντήσει σε ένα θεμελιώδες ερώτημα: είναι δίκαιο η σημερινή γενιά εργαζομένων να καταβάλλει σημαντικά υψηλότερες εισφορές ώστε να χρηματοδοτήσει παροχές οι οποίες δεν θα είναι διαθέσιμες στις ίδιες αναλογίες όταν η ίδια συνταξιοδοτηθεί; Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η βιωσιμότητα είναι εξίσου σημαντική με την αύξηση των συντάξεων. Ένα επιτυχημένο σύστημα πρέπει να δημιουργεί εμπιστοσύνη ότι οι σημερινοί εργαζόμενοι θα λάβουν αύριο αξιοπρεπή σύνταξη χωρίς να απαιτηθεί δυσανάλογη επιβάρυνσή τους. Η εμπιστοσύνη αυτή δεν χτίζεται με διαβεβαιώσεις, αλλά με έναν δημοσιευμένο κανόνα: τι συμβαίνει αυτόματα αν οι παραδοχές διαψευστούν. Ο νόμος του 2012 ήδη περιέχει έναν τέτοιο μηχανισμό, τη σύνδεση της ηλικίας συνταξιοδότησης με το προσδόκιμο ζωής ανά πενταετία, και η Έκθεση Γήρανσης εκτιμά ότι χωρίς αυτόν η δαπάνη του 2070 θα ήταν 2,5 μονάδες του ΑΕΠ υψηλότερη. Η νέα μεταρρύθμιση οφείλει να πει καθαρά αν διατηρεί, τροποποιεί ή αδρανοποιεί τον μηχανισμό αυτόν, δεδομένου ότι η κυβέρνηση έχει δηλώσει την πρόθεσή της να μην αυξήσει ούτε τις εισφορές ούτε το όριο συνταξιοδότησης πέραν των ήδη νομοθετημένων.

13. Παράδειγμα λογικής λειτουργίας

Ένας εργαζόμενος με χαμηλό εισόδημα και περιορισμένη ασφαλιστική ιστορία μπορεί σήμερα να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κατώτατη ή την κοινωνική προστασία. Με το προτεινόμενο σύστημα, ο συνδυασμός Βασικής Σύνταξης, Συμπληρωματικής Σύνταξης και, ενδεχομένως, Πυλώνα 0 θα δημιουργεί πιο σαφή διαχωρισμό μεταξύ της κοινωνικής προστασίας και της ανταποδοτικότητας. Αντίθετα, ένας εργαζόμενος με υψηλότερο και σταθερό ασφαλιστέο εισόδημα θα εξακολουθεί να έχει μεγαλύτερο ανταποδοτικό τμήμα, ενώ η ανάπτυξη των επαγγελματικών ταμείων θα μπορούσε να αυξήσει περαιτέρω το συνολικό συνταξιοδοτικό του εισόδημα. Το παράδειγμα του Υπουργείου (€504 σύνταξη και €220 με €230 επίδομα σήμερα, €754 σύνταξη και €80 με €90 επίδομα αύριο) δείχνει ακριβώς αυτή τη μετακίνηση: μέρος του εισοδήματος που σήμερα δίνεται ως πρόνοια θα δίνεται αύριο ως δικαίωμα, και το καθαρό κέρδος του νοικοκυριού είναι περίπου €100 τον μήνα, όχι €250.

14. Κριτική αξιολόγηση της πρότασης

Η μεταρρύθμιση έχει σημαντικά πλεονεκτήματα, αλλά και ζητήματα που πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά.

Πλεονεκτήματα

- **Καλύτερη προστασία χαμηλοσυνταξιούχων.** Η νέα Βασική Σύνταξη και ο Πυλώνας 0 μπορούν να περιορίσουν τον κίνδυνο φτώχειας, ο οποίος έφτασε το 31,1% για τους 65+ το 2024.

- **Αναγνώριση κοινωνικών ρόλων.** Η αναγνώριση φροντιστών, γονέων και άλλων κατηγοριών περιορίζει τις αδικίες από ασφαλιστικά κενά και μειώνει μακροπρόθεσμα την εξάρτηση των γυναικών από την κοινωνική σύνταξη.
- **Καλύτερη διακυβέρνηση του ΤΚΑ.** Η ανεξάρτητη εποπτεία, ο ξεχωριστός λογαριασμός και ο τερματισμός του κρατικού δανεισμού μπορούν να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη.
- **Ενίσχυση του δεύτερου πυλώνα.** Τα επαγγελματικά ταμεία μπορούν να μειώσουν την αποκλειστική εξάρτηση από το κράτος, εφόσον η κάλυψη ξεπεράσει το σημερινό 25% με 27%.
- **Προσαρμογή στις σύγχρονες συνθήκες.** Το σύστημα γίνεται περισσότερο προσαρμοσμένο σε διαφορετικές μορφές εργασίας και εισοδήματος, και οι συντελεστές ηλικίας δίνουν πραγματικό κίνητρο παραμονής στην εργασία.

Κίνδυνοι και εκκρεμότητες

- **Δημοσιονομικό κόστος.** Η αύξηση της επάρκειας έχει κόστος. Η κυβέρνηση έχει αναφέρει ότι το κόστος θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί από κοινού με το Υπουργείο Οικονομικών. Μέχρι την 1η Σεπτεμβρίου 2026 δεν έχει δημοσιευθεί συνολικό ετήσιο ποσό, ούτε ο τρόπος κάλυψής του.
- **Δεν έχει οριστικοποιηθεί κάθε παράμετρος.** Ιδιαίτερα το θέμα της αναλογιστικής μείωσης του 12%, το οποίο στις 31 Αυγούστου παρέμενε αντικείμενο διαλόγου, καθώς και η τελική μορφή του Πυλώνα 0 και η κατανομή των αυξήσεων στην πενταετία.
- **Μεταβατικές γενιές.** Πρέπει να αποφευχθεί μεγάλη διαφορά μεταξύ όσων συνταξιοδοτούνται πριν από τη μεταρρύθμιση, όσων βρίσκονται κοντά στη σύνταξη και των νέων ασφαλισμένων. Η οριζόντια εφαρμογή του 7,5% και στους υφιστάμενους συνταξιούχους κινείται προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά η αλλαγή φόρμουλας από τον έκτο χρόνο δημιουργεί μια νέα γραμμή διαχωρισμού που πρέπει να εξηγηθεί.
- **Κίνδυνος υπερβολικής πολυπλοκότητας.** Εάν δημιουργηθούν πολλοί κανόνες, εξαιρέσεις και μεταβατικές διατάξεις, ο πολίτης μπορεί να μην μπορεί εύκολα να γνωρίζει τι δικαιούται και πόση σύνταξη θα λάβει. Το σχόλιο του Alpha της Κυριακής ότι η μεταρρύθμιση «προκάλεσε σύγχυση» πριν καν ψηφιστεί είναι προειδοποίηση, όχι ρητορική.

15. Τι πρέπει να εξεταστεί πριν από την ψήφιση

Μία ολοκληρωμένη αξιολόγηση του νομοσχεδίου, από τη Βουλή και από τον δημόσιο διάλογο, πρέπει να ζητήσει τουλάχιστον τα ακόλουθα:

- Αναλογιστική μελέτη 30 έως 50 ετών, δημοσιευμένη πλήρης, με τις παραδοχές και τα σενάρια ευαισθησίας για μετανάστευση, γονιμότητα, απασχόληση και αποδόσεις.
- Κόστος της μεταρρύθμισης ανά έτος, σε ευρώ και ως ποσοστό του ΑΕΠ, χωριστά για τον Πυλώνα 0, τη νέα Βασική Σύνταξη, τη μείωση της αναλογιστικής αποκοπής και τις πιστωμένες εισφορές.
- Προβολή εσόδων και δαπανών του ΤΚΑ μετά τη μεταρρύθμιση, συγκρίσιμη με τη βάση της Έκθεσης Γήρανσης 2024.
- Εξέλιξη αριθμού εργαζομένων και συνταξιούχων.

- Αναμενόμενη μέση σύνταξη ανά εισοδηματική κατηγορία, πριν και μετά.
- Επίδραση στις εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών πέραν της ήδη νομοθετημένης κλίμακας.
- Επίδραση στις γυναίκες, στους αυτοτελώς εργαζομένους, στους χαμηλόμισθους και στους νέους εργαζομένους.
- Επίδραση στους εργαζομένους που βρίσκονται 5 έως 10 χρόνια πριν από τη σύνταξη, δηλαδή σε όσους θα διασχίσουν το όριο της πενταετούς μετάβασης.
- Κανόνες μετάβασης από το παλιό στο νέο σύστημα.
- Τελική αναλογιστική μείωση για συνταξιοδότηση στα 63 και η βάση εφαρμογής της.
- Ακριβής τύπος υπολογισμού της νέας Βασικής Σύνταξης.
- Ακριβής σχέση μεταξύ Βασικής και Συμπληρωματικής Σύνταξης.
- Ακριβής φόρμουλα και χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής της κρατικής οφειλής των €12 δισ., με το επιτόκιο και την επίπτωση στο δημόσιο χρέος.
- Ρητή ρήτρα μη χειροτέρευσης για τον συμψηφισμό επιδόματος χαμηλοσυνταξιούχου και σύνταξης.
- Τύχη του μηχανισμού σύνδεσης της ηλικίας συνταξιοδότησης με το προσδόκιμο ζωής.

16. Τι θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα καλό νέο σύστημα

Μία αποτελεσματική μεταρρύθμιση θα πρέπει να βασίζεται σε πέντε αρχές:

- **Επάρκεια.** Κανένας ηλικιωμένος που έχει συμμετάσχει στο σύστημα να μην οδηγείται σε φτώχεια.
- **Ανταποδοτικότητα.** Όσο περισσότερες και υψηλότερες εισφορές καταβάλλει κάποιος, τόσο πρέπει να αντανakλάται αυτό στο ανταποδοτικό μέρος της σύνταξής του.
- **Δικαιοσύνη.** Να προστατεύονται όσοι έχουν κοινωνικά δικαιολογημένα ασφαλιστικά κενά.
- **Βιωσιμότητα.** Το σύστημα να μπορεί να χρηματοδοτείται και σε 30 ή 40 χρόνια, με δημοσιευμένο κανόνα αυτόματης προσαρμογής αν οι παραδοχές διαψευστούν.
- **Διαφάνεια.** Ο ασφαλισμένος να μπορεί να γνωρίζει ανά πάσα στιγμή πόσα έχει εισφέρει, πόσες μονάδες έχει, ποιο δικαίωμα έχει και ποια σύνταξη αναμένεται να λάβει.

17. Τρεις συγκεκριμένες προτάσεις

Επειδή η κριτική χωρίς εναλλακτική είναι φτηνή, καταθέτουμε τρεις προτάσεις που μπορούν να ενσωματωθούν στο νομοσχέδιο ή στις κανονιστικές πράξεις που θα το συνοδεύσουν, με το κόστος και την αντίρρηση καθεμιάς.

Πρώτον, ένας νομοθετημένος δημοσιονομικός κανόνας για το ΤΚΑ. Η τριετής αναλογιστική αποτίμηση να παράγει δεσμευτικό δείκτη, για παράδειγμα τον λόγο αποθεματικού προς ετήσια δαπάνη, και όταν ο δείκτης πέφτει κάτω από προκαθορισμένο όριο να ενεργοποιείται αυτόματα, με σειρά προτεραιότητας, η αναστολή της τιμαριθμοποίησης του συμπληρωματικού μέρους πάνω από τον πληθωρισμό, η αναπροσαρμογή των συντελεστών ηλικίας και, τελευταία, η αύξηση εισφορών.

Κόστος: μηδενικό σήμερα. Αντίρρηση: οι συντεχνίες θα δουν σε αυτό μια «αυτόματη περικοπή». Απάντηση: ο κανόνας προστατεύει τις παροχές από την πολιτική συγκυρία, όχι το αντίστροφο, και είναι ο μόνος τρόπος να γίνει πιστευτή η φράση «βιώσιμο για σαράντα χρόνια».

Δεύτερον, αυτόματη ένταξη στον δεύτερο πυλώνα με δικαίωμα αποχώρησης. Αντί για την υποχρεωτικότητα που ζητούν οι συντεχνίες ή τον εθελοντισμό που ζητούν οι εργοδότες, η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι η αυτόματη ένταξη κάθε νέου εργαζομένου σε θεσμοθετημένο Ταμείο Προνοίας, με δυνατότητα να αποχωρήσει εγγράφως, ανεβάζει την κάλυψη πολύ πάνω από το 27% χωρίς νομική επιβολή. Για τους αυτοτελώς εργαζομένους και τις μικρές επιχειρήσεις χρειάζεται, όπως αναγνωρίζει και ο Υπουργός, ένα κεντρικό θεσμοθετημένο ταμείο. Κόστος για το κράτος: το διοικητικό κόστος του κεντρικού ταμείου και, αν επιλεγεί, ένα φορολογικό κίνητρο. Αντίρρηση: το εργοδοτικό κόστος σε τομείς χωρίς συλλογικές συμβάσεις. Απάντηση: η μετάβαση μπορεί να κλιμακωθεί σε τρία έως τέσσερα χρόνια, δηλαδή στον ορίζοντα που ήδη προβλέπει η κυβέρνηση.

Τρίτον, η αποπληρωμή της οφειλής των €12 δισ. να συνδεθεί με τα πρωτογενή πλεονάσματα και όχι με νέο δανεισμό. Η Κύπρος καταγράφει τα τελευταία χρόνια δημοσιονομικά πλεονάσματα και μειώνει το χρέος της. Αν η ετήσια δόση προς το Ταμείο ορίζεται ως ποσοστό του πρωτογενούς πλεονάσματος, με ελάχιστη εγγυημένη καταβολή, τότε η επιστροφή των χρημάτων στους ασφαλισμένους γίνεται χωρίς να ανεβαίνει το δημόσιο χρέος και το νέο επενδυτικό ταμείο του 2028 τροφοδοτείται με πραγματικά, όχι δανεικά, κεφάλαια. Κόστος: το κόστος ευκαιρίας άλλων χρήσεων του πλεονάσματος, της τάξης των €300 εκατ. τον χρόνο. Αντίρρηση: σε χρονιά ύφεσης η δόση θα συρρικνώνεται. Απάντηση: αυτό ακριβώς είναι ο λόγος για την ελάχιστη εγγυημένη καταβολή και για τη ρήτρα «να μη διακινδυνεύσει η γενικότερη οικονομία» που ο ίδιος ο Υπουργός έχει θέσει.

18. Συμπέρασμα

Η προτεινόμενη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση αποτελεί πολύ μεγαλύτερη αλλαγή από μία απλή αύξηση των συντάξεων. Ουσιαστικά επιχειρεί να αναδιαμορφώσει το κυπριακό συνταξιοδοτικό σύστημα σε τρία επίπεδα. Πρώτον, ενισχύει την κοινωνική προστασία μέσω νέας Βασικής Σύνταξης και ειδικής προστασίας των χαμηλοσυνταξιούχων. Δεύτερον, διατηρεί την ανταποδοτικότητα μέσω της Συμπληρωματικής Σύνταξης. Τρίτον, επιδιώκει να μεταφέρει μεγαλύτερο βάρος της μελλοντικής συνταξιοδοτικής επάρκειας προς τα επαγγελματικά ταμεία και την ιδιωτική αποταμίευση. Παράλληλα, επιχειρεί να αντιμετωπίσει τη βιωσιμότητα του ΤΚΑ μέσω αλλαγών στη χρηματοδότηση, τη διακυβέρνηση, την εποπτεία και την επενδυτική πολιτική.

Η βασική πρόκληση, επομένως, είναι να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ υψηλότερων συντάξεων και βιώσιμου Ταμείου, χωρίς το κόστος της σημερινής μεταρρύθμισης να μεταφερθεί υπέρμετρα στις επόμενες γενιές.

19. Τελική αξιολόγηση

Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση κινείται, σε γενικές γραμμές, προς τη σωστή κατεύθυνση, επειδή ενισχύει τους χαμηλοσυνταξιούχους, αναγνωρίζει κοινωνικά ασφαλιστικά κενά, βελτιώνει τη διακυβέρνηση του ΤΚΑ, επιχειρεί να ενισχύσει τη βιωσιμότητα, ενδυναμώνει τον δεύτερο πυλώνα και προσαρμόζει το σύστημα στις σύγχρονες δημογραφικές και εργασιακές συνθήκες. Ωστόσο, η τελική

αξιολόγηση δεν μπορεί να γίνει πριν δημοσιοποιηθούν και οριστικοποιηθούν όλες οι αριθμητικές παράμετροι. Ιδιαίτερα κρίσιμα είναι το τελικό ύψος της νέας Βασικής Σύνταξης, ο ακριβής τρόπος υπολογισμού της, το τελικό ποσοστό αναλογιστικής μείωσης για τα 63, οι μεταβατικές ρυθμίσεις, το δημοσιονομικό κόστος, η χρηματοδότηση της μεταρρύθμισης και η μακροχρόνια αναλογιστική ισορροπία του ΤΚΑ.

Στις 28 με 31 Αυγούστου 2026 οι σχετικές διαπραγματεύσεις εξακολουθούσαν να βρίσκονται σε εξέλιξη, με στόχο της κυβέρνησης την εφαρμογή από την 1η Ιανουαρίου 2027. Η ημερομηνία είναι φιλόδοξη αλλά εφικτή για τον πρώτο πυλώνα. Το τίμημα μιας βιαστικής ψήφισης, όμως, δεν θα το πληρώσουν οι συνταξιούχοι του Φεβρουαρίου. Θα το πληρώσουν οι συνταξιούχοι του 2050.

Η ουσία σε μία παράγραφο

Το σημερινό σύστημα, με βασική σύνταξη, συμπληρωματική σύνταξη και κατώτατη ή κοινωνική προστασία, αντικαθίσταται από ένα σύστημα τεσσάρων πυλώνων: Πυλώνας 0 για τους χαμηλοσυνταξιούχους, Πυλώνας 1 με νέα Βασική και ανταποδοτική Συμπληρωματική Σύνταξη, Πυλώνας 2 με επαγγελματικά ταμεία και Πυλώνας 3 με ιδιωτική αποταμίευση. Ο στόχος είναι καλύτερη σύνταξη, κοινωνική δικαιοσύνη, βιώσιμο ΤΚΑ και μεγαλύτερη διαφάνεια. Η μεγάλη πρόκληση είναι να αυξηθεί η επάρκεια των συντάξεων χωρίς να υπονομευθεί η οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος για τις επόμενες γενιές. Οι αριθμοί που θα το κρίνουν, το ετήσιο κόστος, η φόρμουλα των €12 δισ. και η τύχη του μηχανισμού προσδόκιμου ζωής, δεν έχουν ακόμη δημοσιευθεί. Η Βουλή πρέπει να τους ζητήσει πριν, όχι μετά.

Πηγές

- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ενημερωτική σελίδα «Συνταξιοδοτική Μεταρρύθμιση» και ανακοινώσεις για τις συνεδρίες του Εργατικού Συμβουλευτικού Σώματος της 19ης, 28ης και 31ης Αυγούστου 2026 (mlsi.gov.cy).
- Υπηρεσίες Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Ανακοίνωση για τα ποσά και όρια από 1.1.2026 (πλήρης βασική σύνταξη €529,82, κατώτατη €450,35, κοινωνική €429,15, ανώτατο όριο ασφαλιστέων αποδοχών €5.742 τον μήνα) και Ανακοίνωση για τις εισφορές από 1.1.2024 (Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, 27.11.2023).
- Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος του 2010, 59(I)/2010, όπως τροποποιήθηκε, άρθρα περί ποσοστών εισφορών 2024 έως 2039 (cyllaw.org).
- Συνέντευξη Υπουργού Εργασίας Μαρίνου Μουσιούττα στο ΚΥΠΕ, 27.8.2026, όπως δημοσιεύθηκε στο AlphaNews (κατανομή αυξήσεων, 12% σε 7,5%, συντελεστές 1,1 έως 1,5, πιστωμένες εισφορές, εισοδηματίες, οφειλή €12 δισ., νέο επενδυτικό ταμείο 2028, κάλυψη Ταμείων Προνοίας 25% με 27%, βιωσιμότητα 40 ετών).
- ΚΥΠΕ, 19.8.2026 (Sigmalive, Τύπος, Cyprus Times): παρουσίαση της πρότασης, 123.000 συνταξιούχοι, πρόταση 12% σε 7,5%.
- AlphaNews, 28.8.2026: «Κλείδωσαν διπλές εβδομαδιαίες συνεδρίες, αμετάθετος στόχος η 1η Ιανουαρίου».

- ΚΥΠΕ/Reporter, 31.8.2026: συνεδρία για τον Πυλώνα 0 και προγραμματισμός συζήτησης του 12% για τις 3.9.2026.
- Sigmalive/Economy Today, 28.4.2026: δηλώσεις Υπουργού για τερματισμό κρατικού δανεισμού, Ανεξάρτητη Εποπτική Αρχή και ξεχωριστό λογαριασμό.
- European Commission, Economic Policy Committee (Ageing Working Group), 2024 Ageing Report, Country fiche for Cyprus, 1 Δεκεμβρίου 2023 (Πίνακες 2, 4, 6, 9, 10, 16, 17, 18, 20, Παράρτημα 1).
- Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης: Κίνδυνος Φτώχειας 2024 (δελτίο 20.3.2025) και Κίνδυνος Φτώχειας 2025 (δελτίο 23.3.2026).
- Eurostat, Living conditions in Europe: monetary poverty among the elderly (στοιχεία 2024, ενημέρωση Φεβρουαρίου 2026) και poverty and social exclusion (στοιχεία 2025, ενημέρωση Απριλίου 2026).
- ΣΕΚ, «Εργατική Φωνή», ανάλυση στοιχείων Eurostat για τον κίνδυνο φτώχειας των ηλικιωμένων 2014 έως 2025, όπως δημοσιεύθηκε στον Πολίτη, 1.5.2026.
- Λοής Π. και Αντωννάκης Ν., «Η Συνταξιοδοτική και Ασφαλιστική Μεταρρύθμιση της Κυπριακής Δημοκρατίας: Συγκριτική παρουσίαση του υφιστάμενου συστήματος και του προτεινόμενου κυβερνητικού σχεδίου», προκαταρκτική μελέτη, Σεπτέμβριος 2026.

Ο Δρ. Πέτρος Λοής είναι Καθηγητής Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής Διοίκησης, Πρόεδρος του Τμήματος Λογιστικής, Οικονομικών και Χρηματοοικονομικής και Διευθυντής του Διαπανεπιστημιακού Μεταπτυχιακού Προγράμματος στην Τραπεζική, Λογιστική και Χρηματοοικονομική του Πανεπιστημίου Λευκωσίας και του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (lois.p@unic.ac.cy)

Ο Δρ. Νικόλαος Αντωννάκης είναι Καθηγητής Οικονομικών και Διευθυντής της Σχολής Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, UNIC Athens. (antonakakis.n@unic.ac.cy)

Οι απόψεις είναι προσωπικές.